

NPLD e ELEN: una pòrta dobèrta cap a l'internacional

L'IEO representa la lenga occitana dins doas rets europèas, NPLD (network to promote linguistic diversity / Malhum per la promocion de la diversitat lingüística) e ELEN (european language equality network / Malhum europenc per l'egalitat de las lengas). Aquelas organizacions regropan un fum de lengas minoritàrias que son parladas per 40 o 50 milions de personas en Euròpa.

Lo NPLD es compausat d'una quinzena de governaments regionals (Balearas, província de Trento etc.). Son los principals finançaires. L'associacion a tanben 26 membres associats (o ONG) qu'an mens de dreches de vòte. Es lo collègi dels membres associats ont se tròba l'IEO. Los autres membres son eissits per la majoritat del Reialme Unit, d'Espanha, d'Itàlia e dels Païses basses. L'associacion es coneguda per aver redigit «la fuèlha de rota per la diversitat lingüística» que s'es acabada en 2020. Lo document aviá per tòca de guidar l'accion europèa cap al multilingüisme. Per tal de realizar los objectius d'aquela fuèlha de rota NPLD a establir de ligams amb d'associacions obrant pel multilingüisme. S'agiguèt d'ONG de think-tank o de centres de recherche¹. NPLD a egalament acabat l'an passat un estudi que compara los modèls educatius dins tres regions (Catalonha, País basc e Bretanha). Un long resumit de l'estudi es disponible sul sit de NPLD ont se trobarà tanben de nombrosas autras estudis qu'interessaràn los ensenhaires de lengas minoritàrias e los responsables de politica lingüística.

ELEN es tanben una ret al benefici de las lengas minoritàrias. ELEN representa 174 organizacions es a dire 50 lengas minoritàrias dins 25 estats europèus. Son accion es basada essencialament suls dreches de l'òme. Los dreches lingüistics son un aspècte dels dreches de l'òme relatius a la dignitat (article primièr de la Declaracion universal dels dreches de l'òme) o del drech d'expression. Aqueles dreches apareisson de faïçon plan clara dins de tractats internacionals signats per França. Son afirmats egalament dins la Carta dels dreches fundamentals de l'Union Europèa. Evidentament França ten pas compte dels tèxtes qu'a signats.

Aqueles dreches lingüistics son defenduts dins lo Naut comissariat pels dreches de l'òme (ONU). Lo raportaire especial per las questions relativas a las minoritats a produch en 2017 un document de referéncia pels militants : Dreches lingüistics de las minoritats lingüísticas - Guida practica (disponibla en ligne²).

Los dreches lingüistics an tanben una valor inclusiva per una minoritat. Permeton de desencoblar l'aspècte lingüistic de las valors, religions o compòrtaments portas per aquela minoritat. Se reconeis la dignitat de la minoritat per sa lenga solament çò que pòt dificilament portar a controvèrsias.

L'IEO es estat presenta dins las amassadas annalas legalas a Brussèlas (Npld, mai de 2022), Cardiff (Elen en octobre de 22), Rennes (Npld, junh de 23), Castagliari (Elen octobre de 2023). Cada amassada es tanben un luòc de formacion puèi que los organizators convidan de conferencièrs especializats en politics lingüísticas. A Rennes per exemple, la tematica retenguda es estada la de la transmission familiara.

Dins las doas rets, NPLD e ELEN, la tematica de l'ensenhament es plan presenta. La preséncia de la lenga regionala a l'escòla es importanta per las lengas regionalas de la metropòli jos risc de desaparicion. Çò drech es essencial dins los territòris franceses foramarins (outremarins) ont las lengas localas, coma los creòls, son utilizadas dins lo cercle familiar. Una avançada sus aquel ponch deuriá tanben profèchar a las lengas de l'immigracion per las qualas lo respècte de la lenga d'origina dels mainatges es particularament important per la qualitat de l'escolaritat.

1 S'agís essencialament de la Coppieters Foundation (<https://ideasforeurope.eu>), dels centres de recèrca sul multilingüisme Mercator (<https://www.mercator-research.eu>) e de l'ECSPM (<https://ecspm.org>).

2 <https://www.ohchr.org/fr/special-procedures/sr-minority-issues/language-rights-linguistic-minorities>

Conselh d'Euròpa : la Carta de las lengas regionalas

Los representants de la Carta europèa de las lengas regionalas e minoritàrias (nommada sovent per son òrre acronim anglés ECRML) son regularament convidats dins las AG d'ELEN e NPLD. La Carta es un esplech metodologic plan preciós. Lo trabalh de fons comença tanlèu qu'un país a signat e ratificat la carta. Un comitat d'expèrts seguís dins lo detalh las mesuras mesas en plaça pel país signatari per aténher los objectius que s'es fixat. Lo comitat publica puèi un rapòrt dont la tòca principala es d'ajudar lo país signatari. Un país que s'engatja per la diversitat lingüistica vòl de còps tròp plan far. Cal aver d'objectius rasonables fauta de se descoratjar. Lo comitat dels expèrts de la Carta es present per aconselhar e sostenir lo país signatari de la Carta. Lo trabalh menat se fa en collaboracion estrecha amb totas las partidas beneficiàrias. Après la començada de la Carta, las associacions de tip 'IEO' an un ròtle important a jugar. Es donc tot un movement ciutadan que s'amoda pel benfach de la democracia.

A la reünion de Caglari (octobre de 23), ELEN a demandat a Itàlia de ratificar la Carta Europèa. En realitat, Itàlia a ja una politica favorable a las lengas regionalas. A d'un autre latz signat la Convencion per la proteccion de las minoritats nacionalas (Conselh d'Euròpa). Aquela convencion es un esplech juridicament constrenhent signat per totes los païses d'Euròpa levat França e de Turquia. Lo procediment de ratificacion de la Carta a mal escasut dos còps en Itàlia per de rasons de politica interiora. Avem bon espèr que lo còp venent serà lo bon.

Union Europèa

A despart del Conselh d'Euròpa, ELEN e NPLD son en relacion constanta amb lo Parlament europèu (gràcias a l'intergrup per las minoritats nacionalas) e la Comission europèa (sustot pel mejan de la Direccion generala a l'Educacion e la joventut).

La tasca es pas facil. Cèrtas Euròpa es bastida dins lo multilingüisme mas las politics tocant las minoritats lingüisticas, son l'afar dels Estats membres.

En 2020, mai de 1 milions de ciutadans europèus, an signat una peticion (apelada *Minority Safe Paquet*) per fin que l'UE protegisca las lengas minoritàrias. En decembre de 2020, lo Parlament europèu a sostengut aquela iniciativa. La Comission fin finala a pas jutjat bon de légifèrer³.

La Conferéncia sus l'avenir d'Euròpa que s'es tenguda en 2022 a per tòca de preparar un novèl quadre juridic per Euròpa. Fa a pro escas mencion de las lengas minoritàrias. Doncas per ara es dificil de far evoluar las institucions europèas, en realitat dependentas de la volontat ultima dels Estats.

Lo finançament europèu sus la recèrca se fa pel mejan del programa HORIZON portat per la Comission europèa. La resposta de NPLD a l'apèl a projècte HORIZON de 2022 « *Safeguarding endangered languages in Euròpa* », es pas estada retenue⁴. Es una pietat puèi que la lenga occitana i èra presenta. Lo projècte èra finançat a nautor de 3 M d'euros. Se notarà qu'aquel projècte fach referéncia a la convencion de Faro (sul patrimòni) que França a refusat de signar. D'autres apèls a projèctes van seguir en 2023 e 2024. La diversitat lingüistica e l'esfòrç d'inclusion son preses en compte dins d'unes projèctes finançats dins la cultura (agenda europèa per la cultura) o l'ensenhament (erasmus+). Es donc indirèctament que l'UE interven al benefici de las lengas minoritàrias.

L'Union Europèa pòt oficializar d'unas lengas en dangièr. Après l'irlandés (en 2022), lo catalan, lo basc e lo galician pòrián seguir lo meteis camin. ELEN e NPLD butan dins aquela direccion. La

3 <http://minority-safepack.eu/>. Lo quadre juridic es lo de la peticion d'iniciativa ciutadana (ECI en anglés). Se trobarà sul site l'istoric plan argumentat d'aquela batèsta. Demòra encara una darrièra batalha juridica mas sens grand espèr. Las novèlas proposicions de l'ECI son amassadas dins un document de natura juridica apelat minority-safepack-ECI.pdf.

4 cf. <https://www.horizon-europe.gouv.fr/safeguarding-endangered-languages-europe-25526>. La lectura de las cridas HORIZON es plan interessanta per lor faiçons de delimitar e far veire los problèmas de las lengas minoritàrias.

victòria serà pas que simbolica mas aurà de consequéncias practicas importantas dins la creacion de vast còrpus textuals utilizables dins las tecnologias del lengatge.

La parlament europèu a tanben manifestat son interès per las lengas minoritàrias en votant en 2018 una resolucion al benefici de l'egalitat numerica entre las lengas. Aquò es estat seguit per la mesa en plaça del projècte ELE (european linguistic equality)⁵ qu'a operacionalizat lo concèpte e creat lo repertòri tecnic ELG (european linguistic grid)⁶ lo qual reünís los espleches en tecnologia lengatgièra.

Lo projècte ELE es una iniciativa d'amploir entièrament dedicada al tractament automatic de las lengas e a l'egalitat numerica entre las diversas lengas. Acòrda una atencion particulara a las lengas pauc o pas dotadas, coma l'occitan, qu'aquelas lengas siá oficialas o non. Lo projècte es abondosament documentat e es mencionat aici dins un autre article. Los occitans an tot interès a seguir en detalh çò que se fa dins aquel encastre.

Onu - Naut comissariat als dreches de l'òme

Lo Naut comissariat als dreches del homme⁷ es l'agència de l'ONU qu'apera los dreches universals inerents a tota persona dins lo mond. Lo conselh a darrièrament reagit quand lo conselh constitucional francés a censurat, lo 21 de mai de 2021, la possibilitat d'ensenhament per immersion coma previst dins la lei Molac. A demandat de precisions a l'Estat francés en notant que crenhiá qu'aquela censura poguès entraïnar « d'atacs importants als dreches umans de las minoritats lingüisticas en França ». Malgrat una relança de la part de l'IEO, l'Estat francés s'obstina a non pas respondre⁸.

Las associacions NPLD e ELEN son un relai plan util per l'IEO. Non solament exercisson una plaidariá (lobbyisme) sus la durada mas son una font d'informacions e d'estudis indispensables per concebre una politica lingüistica. Se pòdon mobilizar per ajudar una associacion membre en la descargant de las desmarchas administrativas las mai complicadas. Aquò concernís sustot los apèls a projècte finançats per l'Union Europèa (projèctes horizon).

5 cf. <https://european-language-equality.eu/>

6 cf <https://live.european-language-grid.eu/>

7 <https://www.ohchr.org/>

8 Las responsas dels Estats son publicadas a spcommreports.ohchr.org.